

Examensarbete i fördjupningsämnet fritidspedagogik
15 högskolepoäng, grundnivå

**Lärare i fritidshems tolkning av arbetet
med rekreation**

*Leisure time teacher's interpretation of the work with
recreation*

**Christoffer Pagmert
Johanna Palmqvist**

Grundlärarexamen med inriktning mot arbete i
fritidshem, 180hp
Datum för slutseminarium (2024-05-27)

Examinator: Åsa Delblanc
Handledare: Åse Piltz

Förord

Under arbetets gång diskuterade vi inbördes mycket om rekreation och vila. Vad vi trodde skulle vara relevant för studien förändrades kontinuerligt under arbetet med studien. Det saknas forskning om fritidshemmet och vi hoppas att vår studie kan tillföra mer insyn i arbetet med rekreation och vila i fritidshemmet. Vi har skrivit majoriteten av texterna tillsammans men Johanna hade huvudansvaret för metoddelen medan Christoffer ansvarade för analysdelen. Vi vill tacka våra familjer för stöttning och förståelse under examensarbetets gång. Ett stort tack till Åse Piltz för hennes utmärkta lotsning under arbetet. Vidare vill vi även tacka Carolina Martinez för hennes förberedande jobb i kurserna innan examensarbetet. Utan våra informanter hade vi inte kunnat genomföra studien och det var lärorikt och intressant att få ta del av deras upplevelser. Stort tack!

Abstract

Intresset för rekreation väcktes i samband med en tidigare kurs, där vi fann att skrivelserna om uppdraget med rekreation och vila var kortfattade och något svåra att tolka. Mot bakgrund av detta ville vi veta hur lärare i fritidshem upplever sitt arbete med rekreation. Studiens syfte har varit att undersöka hur lärare i fritidshem tolkar begreppet rekreation och hur de upplever möjligheterna att skapa rekreation i fritidshemmets miljö. För att ta reda på ovanstående använde vi oss av följande frågeställningar: *Hur tolkar lärare i fritidshem sitt uppdrag att erbjuda eleverna rekreation och vila? Om och i så fall hur arbetar lärare i fritidshem för att skapa rekreativsmöjligheter för elever?* och *Upplever lärare i fritidshem att de fysiska miljöerna är anpassade för uppdraget att erbjuda rekreation?* Genom kvalitativa intervjuer med lärare i fritidshem samlade vi in empirin, som sedan analyserades med hjälp av ett ramfaktorteoretiskt perspektiv. Resultatet av intervjuerna visar att rekreation och vila är svårdefinierat och att lärarna upplever att läroplanens skrivelser är öppna för individuella tolkningar. Vad rekreation innebär råder det delade meningar om, lärarna verkar dock vara eniga om att rekreation är olika för olika personer. Studiens resultat tyder även på att rekreation verkar vara kopplat till självbestämmande och fri tid. Lärarna lyfter fram miljöerna i fritidshemmet som problematiska i förhållande till arbetet med rekreation och vila. Studien visar dock att lärarna har en förmåga att skapa möjligheter för rekreation och vila inom dessa miljöer.

Nyckelord: Rekreation, Vila, Fritidshem, Ramfaktorteori, Fysisk miljö

Innehållsförteckning

1. Inledning	5
2. Syfte och frågeställningar	7
3. Teoretiska perspektiv	8
3.1 Ramfaktorteori	8
3.2 Yttre och inre ramar	10
4. Tidigare forskning	11
4.1 Forskning om rekreation och vila	11
4.2 Forskning om miljöer i fritidshemmet	12
4.3 Forskning om frivillighet	13
5. Metod	15
5.1 Kvalitativ intervju.....	15
5.2 Urval.....	16
5.3 Genomförande.....	16
5.4 Analytiskt förfarande.....	17
5.5 Reliabilitet och validitet.....	18
5.6 Etiska överväganden.....	19
6. Resultat och analys	21
6.1 Konstitutionella ramfaktorer.....	21
6.2 Organisatoriska ramfaktorer.....	24
6.3 Fysiska ramfaktorer.....	28
7. Diskussion	31
7.1 Resultatdiskussion och slutsatser.....	31
7.2 Metoddiskussion.....	33
7.3 Förslag till fortsatt forskning.....	33
8. Referenser	35
9. Bilagor	37
9.1 Bilaga 1.....	37

1 Inledning

Vad är egentligen rekreation? Våra tidigare arbetslivserfarenheter har visat oss att det finns delade meningar om vad rekreation kan innebära. Vår erfarenhet säger också att rekreation och vila ofta likställs och har samma innebörd. I vår studie vill vi undersöka hur lärare i fritidshem tolkar arbetet med rekreation. Skolverksamheten började prata om rekreationens betydelse redan på 1930-talet då det likställdes med utevistelse, lek och fri sysselsättning (Rohlin 2017, s.123). Historiskt sett har rekreationstanken utvecklats sedan dess, då utredningar pekat på skolbarnens behov av utevistelse, lek och fri sysselsättning varit inflytelserik. Rekreation inom fritidshemmet är inget nytt utan något som påverkat utformningen av verksamheten i närmare 80 år (ibid.).

I läroplanens kapitel 4 står det skrivet att ”Undervisningen i fritidshemmet ska komplettera förskoleklassen och skolan även genom att erbjuda eleverna rekreation och vila för hälsa och välbefinnande” (Skolverket 2022, s.24). Läroplanen ger ingen fördjupad beskrivning av vad rekreation innebär eller hur det ska implementeras i verksamheten. I kommentarmaterialet till kapitel fyra skriver Skolverket (2022, s.12) att rekreation kan vara olika för olika människor. En del vill ha en lugn miljö runt sig och sysselsätta sig med något som inte tar för mycket tankeverksamhet medan andra behöver total tystnad och ensamhet. Även mer fysiska aktiviteter såsom idrott, promenader och att till exempel gunga, kan ses som rekreation enligt kommentarmaterialet (Skolverket 2022, s.12).

Styrdokumentet påtalar för oss att fritidshemmet ska erbjuda miljöer där eleverna kan få tillgång till rekreation och vila (Skolverket 2022, s.12). Även barnkonventionen, artikel 31, lyfter fram barnens rätt till lek, vila och fritid:

Konventionsstaterna erkänner barnets rätt till vila och fritid, till lek och rekreation anpassad till barnets ålder och rätt att fritt delta i det kulturella och konstnärliga livet (UNICEF Sverige 2018, s.28)

Rekreation och vila nämns här som en del i barns rättigheter, vilket synliggör hur betydelsefullt arbetet med rekreation och vila är. Betydelsen av att barn erbjuds rekreation och vila tillsammans med styrdokumentens begränsade skrivelser ger oss underlag att undersöka hur lärare i fritidshem tolkar begreppet rekreation. Skolinspektionen (2018, s.9) skriver även att resurserna i fritidshemmet kan vara otillräckliga, till exempel i form av trånga lokaler och

underbemanning. Vår studie kommer att presentera tidigare forskning som beskriver liknande faktorer i fritidshemmets miljö, vilka påverkar lärarnas möjligheter att utföra sitt uppdrag. Nationalencyklopedin (u.å.) definierar rekreation som ”återhämtande av krafter genom vistelse i avkopplande miljö...”. Detta sammantaget, tyder på att miljö är av betydelse för rekreation, vilket ger oss anledning att vidare undersöka hur lärare i fritidshem upplever sina möjligheter att erbjuda rekreation i fritidshemmets miljöer.

Forskningen om fritidshem är förhållandevis liten och det behövs mer forskning inom området (Falkner & Ludvigsson 2016, s.8). I våra sökningar efter relevant forskning bekräftades detta. Utifrån våra sökningar visade det sig vara svårt att hitta forskning om rekreation och vila i stort, men särskilt kopplat till fritidshemmets verksamhet. Vår förhoppning är att studien kommer att bidra med ytterligare förståelse för lärare i fritidshems tolkning av uppdraget med rekreation.

2 Syfte och frågeställningar

Syftet med examensarbetet är att undersöka hur lärare i fritidshem tolkar begreppet rekreation och hur de upplever möjligheterna att skapa rekreation i fritidshemmets miljö. För att undersöka ovanstående syfte närmare har vi följande frågeställningar:

1. Hur tolkar lärare i fritidshem sitt uppdrag att erbjuda eleverna rekreation och vila?
2. Om och i så fall, hur arbetar lärare i fritidshem för att skapa rekreativsmöjligheter för elever?
3. Upplever lärare i fritidshem att de fysiska miljöerna är anpassade för uppdraget att erbjuda rekreation?

3 Teoretiska perspektiv

I följande avsnitt kommer vi att presentera de teoretiska perspektiv vi använt oss av när vi tolkat och analyserat vår empiri. Vi inleder med en kort beskrivning av läroplansteori som forskningsfält, detta anser vi är av relevans för att förstå bakgrunden till det teoretiska perspektiv som studien utgått från. Det ramfaktorteoretiska perspektivet kommer att förklaras utifrån begrepp som konstitutionella ramar, organisatoriska ramar och fysiska ramar. Dessa ramar är av betydelse för att förstå hur vi valt att kategorisera vår insamlade empiri. Yttre och inre ramar är ytterligare begrepp som kommer att förekomma i studiens analys. De hänvisar till faktorer du inte kan påverka (yttre) och kan påverka (inre).

3.1 Ramfaktorteori

Ulf P Lundgren och Urban Dahllöf introducerade begreppet läroplansteori i de nordiska länderna under 1970-talet (Sundberg 2021, s.36). Läroplansteori är ett forskningsfält som omfattar flera teorier och perspektiv (Sundberg 2021, s.27). Lundgren (1979, s.16) skriver att en läroplan byggs upp utifrån en serie grundläggande principer kring hur omvärlden organiseras. Vidare lyfter Lundgren (1979, s.21) fram att ordet "läroplan" i svenskt språkbruk är ett konkret begrepp, där läroplanen som dokument beskriver bland annat utbildningens mål och innehåll på ett konkret sätt. Detta till skillnad från engelskans begrepp "curriculum" som avser en hel filosofi och de föreställningar som finns bakom en konkret läroplan (ibid.). Sundberg (2021, s.36) skriver däremot att läroplaner kan förstås i snävare och vidare mening och att i Sverige kan läroplanen förstås ur dem båda. I Sverige och Norden förstås läroplanen inte bara som ett dokument, utan även utifrån kulturella, filosofiska och samhällsvetenskapliga förutsättningar (ibid.).

Ramfaktorteorin är en del av det läroplansteoretiska forskningsfältet som även den har utarbetats av Urban Dahllöf och Ulf P. Lundgren. Grunden till det ramfaktorteoretiska tänkandet lades i Dahllöfs omarbetning av Stockholms undersökningen som gjordes 1967 (Sundberg 2021, s.147). Det som framkom var att ramarna formar undervisningsprocessen och möjliggör eller omöjliggör olika undervisningsprocesser (Lundgren 1999). Ulf P Lundgren har sedan vidareutvecklat ramfaktorteorin, som visar att det finns externa faktorer, som ligger utanför lärarens kontroll, vilka påverkar undervisningens förutsättningar och processer (Sundberg 2021, s.147).

Lundgren (1979, s.233) lyfter fram Dahllöfs definition av begreppet "ram" som följande:

...faktorer vilka begränsar den faktiska undervisningsprocessen och över vilka de som undervisar och de som undervisas inte har någon kontroll.

Den vidareutveckling som Ulf P Lundgren (1979) gjort bygger på begreppet ram, med utgångspunkt i Dahllöfs tidigare arbete. Lundgren skiljer på konstitutionella ramar, organisatoriska ramar och fysiska ramar. Konstitutionella ramar innefattar till exempel skollag och läroplan. I vår studie blir de konstitutionella ramfaktorerna framträdande genom informanternas tolkning av läroplanens skrivelser om rekreation och vila. Organisatoriska ramar handlar om exempelvis klasstorlek och fördelning av tid. Lundgren (1979, s.233) förtydligar att organisatoriska ramar är kopplade till ekonomiska resurser, men kan även ha en ideologisk motivering. Fysiska ramar inkluderar till exempel byggnader, läromedel och utrustning. Både organisatoriska och fysiska ramfaktorer kommer att synliggöras i informanternas upplevelse av bland annat lokaler, barngrupper och tid. Samtliga ramfaktorer kommer att användas i studiens resultat för att tolka och analysera vår insamlade empiri. Analyser av bland annat ramfaktorer och hur dessa etableras menar Lundgren (1979, s.232–234) är nödvändiga för att förklara hur en läroplan eller ett läromedel styr undervisningen inom de organisatoriska ramar som finns i en verksamhet.

Ramfaktorer påverkar lärarens handlingsmöjligheter att arbeta med sina mål, de formar verksamheten och dess gestaltning (Lundgren 1999, s.36). Vidare menar Lundgren (1999, s.33) att ramarna kan både möjliggöra och omöjliggöra verksamhetens uppdrag genom hur olika ramfaktorer påverkar gestaltningen. Fritidshemmet har en annorlunda läroplan sett till skolan där omsorg och socialt samspel är framträdande. Lärarna i fritidshem arbetar mer praktiskt med läroplanens förmågor och kunskaper. Lindblad, Linde och Naeslund (1999, s.103–104) påpekar i sin analys, med hjälp av ramfaktorteorin, att läroplanen sällan tar hänsyn till de praktiska överväganden som aktörerna i skolan måste ta hänsyn till. Detta är en del av de bieffekter som följer med ramfaktorteorin då förutbestämda praktiker inte tar hänsyn till komplexiteten i professionen (Lindblad, Linde & Naeslund, 1999, s.101–102).

3.2 Yttre och inre ramar

För att förstå helheten med uppdraget att erbjuda rekreation och vila i fritidshemmet kan en dela in ramfaktorer i yttre och inre ramar. Dessa ramar är av betydelse för hur förhållandet mellan lärare, elever och verksamheten förhåller sig till varandra (Lindblad & Sahlström 1999, s.73–74). Yttre ramar är något som ligger utanför verksamhetens och personalens påverkan. Riktlinjer och direktiv från kommunen påverkar i form av storleken på elevgrupper, antal pedagoger samt politiska beslut rörande, till exempel, ekonomi (Lindblad & Sahlström 1999, s.75–76). De inre ramarna är sådana som verksamheten faktiskt kan påverka. Verksamheten kan själva organisera grupper, schema och fördelning av resurser på plats. Hur verksamheten utformas tillsammans med elever och annan skolpersonal faller även den under de inre ramarna (ibid.).

Utifrån en tolkning av de exempel som ovanstående författare nämner kommer föreliggande studie att analysera hur ramfaktorer som läroplan, lokaler, storlek på barngrupper och tid, kan komma att vara möjliggörare eller omöjliggörare i lärarens upplevelse av hur de kan erbjuda rekreation och vila.

4 Tidigare forskning

Följande avsnitt kommer att presentera den tidigare forskning som vi tagit del av i samband med framväxten av vår studie. Vi använde oss av Libsearch och Google Scholar för att finna underlag för tidigare forskning. Sökord som användes var till exempel *leisure time cent**, *after school program**, *recreation and rest och recreational activities*. Vi hittade även vidare forskning genom referenslistan på de artiklar vi ansåg vara relevanta. Vi hittade mycket forskning som inriktade sig på sjukvård och omvårdnad relaterat till rekreation, denna forskningen ansåg vi ligga för långt ifrån det fritidspedagogiska fältet och därför exkluderades den. Det var svårt att hitta forskning som var direkt kopplad till fritidshemmet och vi fick därför söka oss till närliggande områden. Vi har sett samband mellan rekreation och miljö, samt rekreation och frivillighet. Därför har vi valt att presentera följande underrubriker: *forskning om rekreation och vila*, *forskning om miljöer i fritidshemmet* och *forskning om frivillighet*.

4.1 Forskning om rekreation och vila

Asp (2002) argumenterar i sin avhandling, "Vila och lärande om vila. En studie på livsvärldsfenomenologisk grund", att begreppen rekreation och vila kan ha skilda meningar beroende av i vilken kontext vi vill beskriva rekreation och vila. *Recreation* (engelska) kommer från latinets *recreatio* och betyder återställande till hälsa, men det finns flera teorier om vad rekreation innebär och de följer inga logiska förklaringar (Asp 2002, s.25). En kan dock uttolka två huvudsakliga tolkningar av rekreation och den första lyder: "behovstillfredsställande" men det anses snarare vara vad den åstadkommer än vad det "är". Den andra beskrivningen är "aktiviteter som människor deltar i under fritiden" (Asp 2002, s.25). Asp drar slutsatsen att människan strävar efter balans i livet för att uppleva "vara vid hälsa". En viktig beståndsdel i balansgången, är att lära sig vila (Asp 2002, s.5–11). Där ges flera förklaringar vad begreppet vila betyder och vad vi människor upplever som vila. Vila kan sammanfattas som någon form av avkoppling, avslappning, återhämtning, lugn och ro. Asp (2002, s.11) anser att vila också kan vara något som infaller efter en rekreationsaktivitet. Hälsoperspektivet blir framträdande då forskning tyder på att en bidragande orsak till ohälsa är just avsaknad av vila. Det dras också slutsatsen att vila har en anknytning till välbefinnande och i förlängningen hälsa. Asp (2002) har ett hälsoperspektiv med inriktning på vårdtagare och vårdare i sin avhandling. Men där finns fortfarande slutsatser om rekreation och vila som vi ansåg skulle kunna appliceras på vår studie.

4.2 Forskning om miljöer i fritidshemmet

Boström, Hörnell och Frykland (2015) har i sin studie "Learning Environments at Leisure-Time Centres in Sweden: A Comprehensive Survey of Staff 52 Perceptions" undersökt hur lärare ser på lärmiljön i svenska fritidshem. De lyfter fram att fritidshem har fått kritik i tidigare granskningar. Kritiken handlar bland annat om ljudnivå, stress, trängsel och begränsade möjligheter till lugn och ro (Boström et al. 2015, s.7). Resultaten som framkommer i Boström et al. (2015, s.14) visar att lärarna i fritidshem upplever att utrymmena i fritidshemmen är trånga med för mycket barn och lite personal. Ovanstående leder till att lärmiljöerna är svåra att utveckla. Lärarna beskriver att de stora barngrupperna leder till svårigheter att möta alla barns behov. Vidare lyfter lärarna i studien fram problematiken med att fritidshemmets verksamhet ofta bedrivs i skolans lokaler, de är inte anpassade efter fritidshemmets behov. Deras resultat upplever vi som relevant för vår egen studies frågeställning, då vi ser ett samband mellan Boström et al. (2015) forskning och vår egen empiri.

Littmarck et al. (2023, sid.101) betonar att det saknas forskning om fritidshemmets lokalmässiga förutsättningar då uppmärksamheten bland annat varit riktad mot när skola och fritidshem samlokaliseras. Skolan och fritidshem delar ofta lokaler och skolan har prioriterats lokalmässigt och materialmässigt av skolläningen enligt Littmarck et al. (2023, s.102) beskrivning av tidigare forskning. Även internationell forskning lyfter fram förändringarna i fritidshemmen och dess påverkan på verksamheten (Moloney & Pope 2020, s.76). Irländska forskare besökte och undersökte danska fritidshem innan och efter en stor reform. Resultatet av studien visar bland annat att förändringarna i verksamheten gjort så att det blir mindre fokus på fritid och rekreation och större fokus på akademiska prestationer och ansvar. I likhet med Boström, Hörnell och Frykland (2015) lyfter även Moloney och Pope (2020) upp problematiken med att fritidshemmets verksamhet bedrivs i skolans lokaler.

Littmarck et al. (2023, s.107 ff) beskriver att det är problematiskt för fritidshemmen att dela ytor med skola då de är i behov av fysiska miljöer och material som anpassats efter fritidshemmets behov. Fritidshemmet har enligt Littmarck et al. (2023) behov av olika miljöer för att kunna genomföra sitt uppdrag. Förutom miljöer för konstruktion, spel och rörelse nämner Littmarck et al. (2023) även miljö för rekreation och vila. Rummen som används för rekreation och vila beskrivs ofta som ett mindre rum med en inredning bestående av soffor och kuddar. Men eleverna finner även rekreation/vila i andra miljöer och genom aktiviteter. Studien

visar på att det finns många faktorer att ta hänsyn till när fritidspersonal planerar och skapar miljöer (Littmarck et al. 2023, s.107 ff). Studien av Boström et al. (2015, s.17) visade även den på att svenska fritidshem, enligt lärarna i studien, är bra på att erbjuda olika typer av rumsliga miljöer, exempelvis legorum, musikrum, läsrum, vilorum och bibliotek. För examensarbetets frågeställning finner vi artiklarna relevanta då de beskriver den fysiska miljöns påverkan på lärmiljön och lärarnas möjlighet att erbjuda variation mellan lek, lärande och rekreation.

4.3 Forskning om frivillighet

Veal (1992, s.7) lyfter i "Definitions of leisure and recreation" fram olika definitioner av begreppet rekreation. Rekreation kan definieras som självvalda aktiviteter och upplevelser som individen genomför på sin lediga tid. Rekreation kan handla om att återhämta sig för att sedan kunna återuppta diverse förpliktelser såsom skola och jobb. Även King och Howard (2014, s.116) anser i sin studie att barnens val av aktiviteter påverkas av frivilligheten. Studien bygger på barnens uppfattningar av frihet: under skoltid, fritids och aktiviteter efter skolan (som organiseras av utomstående föreningar och klubbar). Deras slutsats är att barnen inte vill ha övervakning från vuxna samt att de vill kontrollera sina aktiviteter själva.

Pálsdóttir (2015, s.9 ff) skriver i sin artikel att barn lär sig oavsett vuxen insyn eller kontroll. Barnen vill fritt välja aktivitet efter sina egna personliga idéer och motivationer. Det formella lärandet har mindre betydelse för fritidshemmet och vikt läggs istället på att experimentera sig fram och elevernas frivilliga medverkan. Pálsdóttir (2015, s.9 ff) anser att vi i Norden ser barn som kompetenta varelser som kan göra egna val och pedagogernas uppgift är att stötta dem. Fritidshemmet jobbar enligt Pálsdóttir (2015) med icke kognitiva förmågor såsom självkontroll och välmående.

King och Howard (2014, s.116) resultat liknar Pálsdóttir (2015) då deras slutsats är att barnen inte vill ha övervakning från vuxna samt att de vill kontrollera sina aktiviteter själva. Barnen vill fritt välja aktivitet efter sina egna personliga idéer och motivationer. King och Howard (2014, s.117) hävdar dessutom att denna frihet har en positiv påverkan på deras lärande. Pálsdóttir (2015, s.11) tar upp faran med att lära ut kognitiva förmågor på fritidshemmet då barnen redan spenderat en stor del av dagen i skolan där sådana förmågor är i fokus och att en

fortsättning på sådana aktiviteter hämmar barnens utrymme för flexibilitet, självständighet och självkontroll.

Men det finns forskning som pekar på andra resultat. Simoncini, Cartmel och Young (2015, s.121) har i en kvantitativ studie "Children's Voices in Australian School Age Care: What do They Think About Afterschool Care?" undersökt vad eleverna tycker om fritidsverksamheten i Australien generellt. Studien är omfattande och uppfångar mycket empiri. Resultatet visar i motsats till King och Howard (2014) och Pálsdóttir (2015) att majoriteten av eleverna i studien bäst uppskattade de aktiviteter som var organiserade av personalen. Studien visade dock att där även var en stor grupp som bäst gillade fri och ostrukturerad lek. Det är svårt att dra några paralleller mellan fritidshem i Norden och Australien då det finns organisatoriska och konstitutionella skillnader mellan länderna vilket framgick under tiden vi läste artikeln. Men där fanns även likheter, idén om fritidshem kopplat till rekreation är liknande både i Australien och Norden, samt framväxandet av omsorgstanken under 1970-talet inom fritidsverksamheten (Simoncini, Cartmel & Young 2015, s.115). Mot bakgrund av bland annat Veals (1992) definition om frivillighet, ansåg vi att ovanstående forskning om barns upplevelse av frihet och självvalda aktiviteter var relevant för studien.

5 Metod

I följande del kommer vi att presentera och diskutera de metodval vi gjort i studien. Respektive rubrik och underrubrik kommer att diskuteras utifrån studiens angivna syfte- och frågeställningar. Studien grundar sig i en kvalitativ metod med semistrukturerade intervjuer.

5.1 Kvalitativ intervju

Kvale och Brinkmann (2014, s.17) skriver att den kvalitativa forskningsintervjun används för att förstå världen utifrån informanternas synvinkel. Intervjun används för att utveckla mening ur informanternas upplevda erfarenheter. Christofferssen och Johannessen (2015, s.83) lyfter fram att kvalitativa intervjuer öppnar upp för möjligheten att få fylliga och detaljerade beskrivningar. Skillnaden från ett vanligt samtal är att intervjun innehåller en struktur och ett syfte. Strukturen i intervjun bygger på att det finns en rollfördelning, där intervjuaren är den som ställer frågor och informanten är den som svarar. Syftet med intervjun är att förstå eller beskriva något (ibid.). I föreliggande studie används intervjun för att förstå hur lärare i fritidshem tolkar begreppet rekreation och hur de upplever möjligheterna att skapa rekreation i fritidshemmets miljö.

Intervjuerna som genomfördes för att samla in empiri var av semistrukturerad karaktär. Vår uppfattning var att detta metodval skulle ge informanterna bäst möjlighet att dela med sig av sina uppfattningar och erfarenheter. Det går i linje med Alvehus (2019, s.87) som menar att informanten har möjligheter att påverka intervjuens innehåll vid semistrukturerade intervjuer. Vidare skriver Christofferssen och Johannessen (2015, s.86) att den semistrukturerade intervjun ofta baseras på en intervjuguide, vilket är en lista över teman och frågor som är baserade på studiens problemformulering. Informanterna ges möjlighet att lyfta fram nya teman och svaren visar hur informanten uppfattat frågorna (ibid.).

Vi valde semistrukturerade intervjuer framför ostrukturerade eller standardiserade intervjuer. Vid ostrukturerade intervjuer hade det funnits en större risk att vi som intervjuade hade påverkat informantens svar och att relationen mellan oss och informanten blivit avgörande (Christofferssen & Johannessen 2015, s.84–85). Om vi hade valt standardiserade intervjuer hade vi haft insamlad empiri som var mindre tidskrävande, men vi valde ändå semistrukturerade

intervjuer då vi ville behålla flexibiliteten i samtalet och förhoppningsvis få mer detaljerade svar.

5.2 Urval

Vid val av informanter använde vi oss av ett kriteriebaserat urval (Christoffersen & Johannessen, s.56). De informanter som valdes ut var verksamma i ett svenskt fritidshem och utbildade grundlärare med inriktning fritidshem. Anledningen till att vi valde att ha utbildning som ett kriterium var att lärare i fritidshem under sin utbildning lärt sig att tolka och reflektera kring läroplanens skrivelser. Vi antog att denna kunskap, alternativt avsaknad av kunskap, skulle påverka informanternas svar. Enligt Christoffersen och Johannessen (2015, s.54) är utgångspunkten för urvalet i kvalitativa intervjuer ändamålsenlighet framför representativitet. Vår förhoppning var att ovan nämnda kriterier skulle underlätta studiens ändamålsenlighet. Studien har även använt sig av ett bekvämlighetsurval då vissa informanter rekryterades via våra kontaktnät (Johannessen & Christoffersen 2015, s.57). En informant rekryterades via snöbollsmetoden, som innebär att forskaren tar reda på vilka personer som vet mycket om det aktuella ämnet, vilka sedan kan hänvisa vidare till andra personer (Christoffersen & Johannessen, s.55).

Ovanstående urvalsstrategier hjälpte oss att nå fram till fem informanter som valde att delta i studien. Hur många informanter som bör delta varierar utifrån problemställning och datainsamlingsmetod (Christoffersen & Johannessen 2015, s.53). Det är vanligt att ta hänsyn till om undersökningsgruppen är homogen eller heterogen. Vår bedömning var att vår undersökningsgrupp var relativt homogen, vilket gjorde att vi behövde färre informanter än om gruppen varit heterogen. Christoffersen och Johannessen (2015, s.54) lyfter även fram att tid och ekonomi är av betydelse i mindre självständiga arbeten, vilket kan göra att antalet informanter får begränsas. Tidsaspekten påverkade antalet informanter, vår uppfattning var dock att de fem informanter som valde att ställa upp var tillräckligt för att nå ändamålsenlighet med studien.

5.3 Genomförande

I den inledande fasen inför intervjuerna skapades en samtyckesblankett. Samtyckesblanketten skickades ut till informanterna per mail inför våra planerade möten. Inför intervjuerna skapades även en intervjuguide (se bilaga 1) där vi valde att dela in frågorna i fyra olika teman. Tema A

fokuserade på rekreation och vila, samt informantens tolkning kring dessa begrepp. Tema B hade större fokus på miljö kopplat till rekreation och vila. Tema C hade ett övergripande fokus på hur lärarna uppfattade elevernas upplevelse av valmöjligheter. Det avslutande Tema D hade fokus på allmänna frågor samt de frågor som uppstod under intervjuens gång. Samtliga teman utgick från den tidigare forskning vi tagit del av och vårt övergripande syfte med undersökningen. Inför de intervjuer som skulle inkluderas i studien gjordes en testintervju. Detta kan med fördel genomföras för att förbättra och minimera brister i intervjutekniken (Christofferssen & Johannessen 2015, s.91).

Två av intervjuerna genomfördes på informanternas skola och tre av intervjuerna genomfördes via det digitala verktyget Zoom. Rektorn kontaktades på den skolan som vi besökte. Rektorn tillfrågade eventuella informanter samt anordnade en lämplig plats att genomföra intervjuerna på. Anledningen till att en del intervjuer genomfördes via Zoom var för att kunna effektivisera insamlandet av empirin och för att möjliggöra för lärarna att delta i intervjuerna inom den tidsram som vi hade att tillgå.

Innan intervjuerna startade gav vi informationen att tidsåtgången skulle vara cirka 45 minuter. Informanterna fick läsa igenom samtyckesblanketten ännu en gång och sedan inhämtade vi samtycke. Informanterna tillfrågades även om de godkände att vi spelade in intervjuerna med hjälp av diktafon eller via det digitala verktyget Zoom, vilket det var för samtliga informanter. Vi båda var närvarande under samtliga intervjuer men det var en av oss som hade övergripande ansvar över samtalet. Kvale och Brinkmann (2014, s.176) skriver att intervjuarens förmåga att höra den omedelbara innebörden i ett svar och även kunna se möjliga innebörder är avgörande. Vi ansåg att om vi båda två var delaktiga så skulle det hjälpa oss att se omedelbara och möjliga betydelser i informanternas svar. Förhoppningen var att det skulle ge oss mer detaljerade svar.

5.4 Analytiskt förfarande

Under en veckas tid genomförde vi samtliga intervjuer och började sedan omgående att transkribera materialet, vilket är ett första steg i analysprocessen (Alvehus 2019, s.89). I vissa fall valde vi att transkribera materialet mer likt skriftspråk, vilket för oss innebar att vi tog bort upprepade ord och skrev inte med till exempel skratt och pauser vid de tillfällen vi bedömde att det inte påverkat informantens svar (ibid.). Detta gjorde att vi kunde lägga mer tid på andra delar av analysarbetet, vilket vi ansåg vara fördelaktigt för studiens resultat. Under arbetet med

transkriptionerna började vi bearbeta materialet genom att diskutera med varandra vad som framkommit i respektive intervju. Alvehus (2019, s.114) beskriver vikten av att i ett inledande skede skapa förtrogenhet med materialet. Detta kan göras genom att läsa materialet flera gånger. Vidare skriver Alvehus (2019, s.114) att analysprocessen kan delas in i tre övergripande steg: att sortera, att reducera och att argumentera. Föreliggande studie använde sig av ovanstående arbetsätt. Efter genomförd transkription och inläsning började vi arbetet med att kategorisera vår empiri (Alvehus 2019, s.115). Vi arbetade med materialet på varsitt håll för att synliggöra om vi kategoriserade materialet på olika eller liknande sätt. Efter att ha bearbetat materialet ytterligare kunde vi synliggöra nya kategorier och dessa kopplade vi till *konstitutionella ramfaktorer, organisatoriska ramfaktorer och fysiska ramfaktorer*. Detta går i linje med Alvehus (2019, s.115) som skriver att det är viktigt att inte allt för tidigt bestämma sig för en slutgiltig tematisering. Därefter började vi att reducera materialet, där vi arbetade med att komprimera materialet utifrån studiens syfte och frågeställningar (ibid.).

I den avslutande delen av analysen arbetade vi med argumentationen. Vårt mål var att synliggöra hur lärare i fritidshem tolkar rekreation i förhållande till ramfaktorteoretiska begrepp. En möjlig risk är att eventuella motsägelser och paradoxer inte synliggörs tillräckligt (Alvehus 2019, s.116). Vi menar att vi i vårt samarbete kontinuerligt ifrågasatt och diskuterat, vilket hjälpt oss att vara vaksamma på nya infallsvinklar.

5.5 Reliabilitet och validitet

Kvale och Brinkmann (2014, s.295) skriver om validitet och reliabilitet direkt kopplat till intervjukunskap. Reliabilitet kopplas till studiens tillförlitlighet. Det kan handla om hurvida en studie kan reproduceras av andra personer vid en annan tidpunkt, eller om informanter kommer att ge olika svar till olika intervjuare. Frågor om reliabilitet går att diskutera i olika delar av arbetet, men blir särskilt viktiga i förhållande till intervjuer som metodologi. Kvale och Brinkmann (2014, s.295) skriver att till exempel ledande frågor kan komma att påverka informanternas svar, vilket i förlängningen kan påverka intervjuens reliabilitet. Detta var något som vi försökte vara uppmärksamma på under intervjuerna och som vi diskuterade kontinuerligt. Vi lade även ner mycket tid på formuleringen av intervjuguiden (se bilaga 1) som hade en tydlig förankring till tidigare forskning och studiens syfte- och frågeställningar. Även om en hög reliabilitet är önskvärd, så kan en för stark tonvikt på reliabiliteten dock motverka kreativitet och variation (Kvale & Brinkmann 2014, s. 296). Vårt mål var att försöka hitta en god balans för att behålla både reliabilitet och kreativitet.

Validiteten i studien handlar om huruvida vi lyckats att undersöka det vi säger att vi ska undersöka (Alvehus 2019, s.126). Validitet kan beskrivas som riktigheten och styrkan i ett yttrande, ett giltigt argument som är bland annat välgrundat och försvarbart. Kvale och Brinkmann (2014, s.196–197) lyfter fram betydelsen av att det sker en kontinuerlig validering genom hela forskningsprocessen, inte bara en validering av slutprodukten (ibid.). Med hjälp av metodologiska resonemang ska forskaren ifrågasätta och argumentera kring sitt tillvägagångssätt (Alvehus 2019, s.127). Vi har varit tydliga och transparenta med de metodval vi gjort. Vi har även fört kontinuerliga diskussioner mellan varandra och vår handledare där vi övervägt olika tillvägagångssätt. Genom detta anser vi att vi når en relativt hög validitet.

5.6 Etiska överväganden

För att säkerställa att forskare och dess informanter handlar inom juridiska och etiska ramar finns det en myndighet som reglerar riktlinjerna, Vetenskapsrådet. Till Vetenskapsrådet är även Centrala etikprövningsnämnden och webbplatsen Codex knutna (Christoffersen & Johannessen 2015, s.45). Dessa organisationer informerar generellt om vad som gäller juridiskt och etisk vid forskning. Området är under konstant utveckling och deras webbsidor uppdateras regelbundet med nya frågeställningar, lagar, regler och riktlinjer (ibid.). Vetenskapsrådet har även gett ut en skrift, *God forskningssed* (2017) som finns tillgänglig på internet. Den innehåller aktuella upplysningar om vilka riktlinjer som gäller för forskning (God forskningssed 2017, s.2).

Våra informanter delgavs innan intervjuerna om det skydd och rättigheter de omfattades av under studien. Christoffersen och Johannessen (2015, s.46–47) beskriver huvudsakligen fyra punkter forskare ska följa etiskt. I enlighet med *informationskravet* informerade vi deltagarna om studiens syfte innan intervjuerna startade. Informanterna har rätt till att vara införstådda med forskningsuppgiftens syfte för att kunna ta ställning till sin medverkan. Det är också innebörden av nästa punkt, *samtyckeskravet*, att deltagaren har självbestämmanderätt över sin medverkan. Innan intervjuerna startade kände informanterna till att de fick avbryta när de ville, samt avstå från att svara på frågor de inte kände sig bekväma med. *Konfidentialitetskravet* låg på oss, att se till att samtliga uppgifter förvarades på ett säkert sätt samt att deltagarnas personuppgifter och övrig information om dem hanterades på ett sätt att det inte går att lista ut vem som intervjuas. I vårt fall innebar detta att materialet laddades upp på Malmö universitets

tilldelade servrar. *Nyttjandekravet* innebär att vi inte får använda vår empiri till andra ändamål än forskningens syfte.

God forskningssed (2017, s.8 ff) uppger även de olika punkter, som allmänna regler för god forskningssed. Punkterna behandlar etiska frågor om bland annat, öppenhet om dina metoder och resultat, redovisa om det finns kommersiella intressen och att forskaren ska medvetet granska och redovisa sina utgångspunkter. Vår frågeställning behandlar subjektiva upplevelser av utvalda lärare i fritidshem och eftersom deras ålder och arbetsplats inte är av betydelse för undersökningen valde vi att dölja det om informanten. Vår handledare hjälpte oss att se över de etiska övervägandena innan vi startade studien (*God forskningssed* 2017, s.60).

6 Resultat och analys

I följande avsnitt kommer vi att presentera vår empiri och analysera den utifrån de teoretiska utgångspunkter som tidigare lyfts fram. Resultatet kommer att presenteras i tre olika kategorier, med utgångspunkt i de ramfaktorer som Ulf P Lundgren (1979) utvecklat. Lindblad, Linde och Naeslund (1999) resonerar runt den enskilda lärarens upplevelse av praktiskt förnuft i verksamheten och hur det förhåller sig till ramfaktorteori i artikeln “Ramfaktorteori och praktiskt förnuft”. Med utgångspunkt i ramfaktorteoriens ansatser tar Linde och Sahlström (1999) i “Gamla mönster och nya gränser. Om ramfaktorer och klassrumsinteraktion” antaganden om viss flexibilitet i praktiken. Med deras “glasögon” såg vi mönster i vår empiri angående hur processen konstrueras. I resultatet har informanterna anonymiserats och tilldelats andra namn. De fingerade namnen vi valt att använda är Karim, Sam, Thomas, Maja och Anders.

6.1 Konstitutionella ramfaktorer

Första kategorin *konstitutionella ramfaktorer* kommer att sammanfatta informanternas tolkning av begrepp samt läroplanens skrivelser om rekreation och vila. Samtliga informanter fick följande citat uppläst för sig: *Undervisningen i fritidshemmet ska komplettera förskoleklassen och skolan även genom att erbjuda eleverna rekreation och vila för hälsa och välbefinnande* (Skolverket 2022, s.24), med följdfrågan *Enligt läroplanen ska fritidshemmet erbjuda rekreation och vila, hur tolkar du det uppdraget?* Informanterna fick också frågorna: *Vad skulle du säga att rekreation innebär? Vad skulle du säga att vila innebär?* och *Anser du att det är någon skillnad mellan rekreation och vila?*

Under intervjuerna var svaren skilda kring vad rekreation kan vara. En informant lyfter fram att rekreation handlar om att arbeta med både kroppen och hjärnan. Två andra informanter förklarar att rekreation kan handla om att sitta själv och läsa i en bok, samma informanter menar också att rekreation är individuellt. Rekreation kan vara återhämtning efter en skol- eller arbetsdag eller vistelse i utomhusmiljö.

Karim: Ja men det tycker jag, eh, rekreation, då är det ju ändå att hjärnan arbetar rätt mycket, tror jag, och även kroppen...

Maja: Rekreation skulle jag säga att det innebär återhämtning. Asså att man får lov att återhämta sig efter en skoldag eller en arbetsdag eller vad det nu kan vara. Att man har tid att samla krafterna och släppa det som man har gjort innan. Ja, och återhämta sig helt enkelt.

Thomas: Men rekreation brukar jag koppla lite mer till miljö. Det kan vara våra utedagar, vad vi... när vi är i skogen. När de är med och får bestämma vad vi ska göra när vi är i skogen.

När informanterna tillfrågades om vad vila innebär var svaren även där skilda. En informant säger att vila liknar rekreation men att vila är lite lugnare aktiviteter. Samma informant menar att miljön ska vara lugnare och tystare vid vila. Svar från andra informanter tyder på att miljön inte behöver vara lugn och tyst för att vila, utan att även vila är individuellt. Vila kan innebära allt ifrån att ta det lugnt till att träna, lyssna på musik, leka med bilar eller läsa en bok. En informant nämner att huvudfokus är att hjärnan ska vila.

Karim: ...det är lite mer lugnare, eller asså, i alla fall för hjärnan. För personligen, vila för mig är ju att träna, då vilar jag, då tänker jag inte på en massa annat, utan då har jag fullt upp med att kroppen ska vara igång. Så för mig är vila i rörelse min bästa vila.

Maja: Vila skulle jag säga innebär att man, lite samma sak men att man får ägna sig åt lite lugnare saker. Att man får vara i en lite mindre och tystare miljö. Att man får vila helt enkelt.

Anders: ...alltså vila kan vara att du ligger på golvet och rullar runt liksom och du blir lugn och det är liksom själva, vad heter det, ja men ett lugnande sätt för dig själv, för vila, det kan vara att du sitter och läser en bok liksom... vila kan också vara att du sitter och tjattrar, snackar med dina kompisar, det kan också vara att vi sitter och leker med lego, vila kan till och med vara att du är i en väldigt stökig miljö liksom för att ljudnivån hjälper dig att fokusera dina tankar och liknande, så det är extremt individuellt...

Trots att de flesta av informanterna antyder att det finns en skillnad mellan rekreation och vila, så verkar det som att de uppfattar begreppen på liknande sätt. I intervjuerna framkom det att tolkningen av uppdraget med rekreation och vila upplevs som brett och svårt att få ett helhetsgrepp om. Beskrivningen i läroplanen är kortfattad och lärarna upplever svårigheter med att tolka dess innebörd. Den uppfattade otydligheten i läroplanen gör att det blir svårt för lärarna att veta vad de ska erbjuda kopplat till rekreation och vila. Något som vi kopplar till konstitutionella ramfaktorer, vilket är en yttre ram, som är utanför lärarens kontroll. För att visa exempel på ovanstående har vi valt att lyfta fram följande citat:

Thomas: Ehm ja, det är väldigt lätt att inte dela på dem. Att man säger dem i samma mening hela tiden...

Thomas: Ja, tyvärr är det ju en ganska liten del. Det står ju inte så mycket om det. Vilket gör att man kan tolka det ganska fritt tror jag. Det blir ju lite upp till mig som pedagog, vad jag kan erbjuda och vad eleven vill ha.

Anders: ... för det [rekreation och vila] är ju väldigt löst definierade även i läroplanen så det är väldigt svårt att säga exakt vad som är rätt liksom.

I samtalen med informanterna framkommer det att flera av dem uppfattar rekreation som något som sker när en individ själv väljer något att sysselsätta sig med. Informanterna lyfter fram betydelsen av att eleverna får bestämma själv och att fri tid utan styrning är betydande för rekreation och vila.

Thomas: Sen vill de bara göra vad de vill. Och det är nog där jag tycker att rekreation och vilan kommer in mycket mer. Deras egen tid, de styr den.

Intervjuerna tyder dock på att flera informanter ofta tolkar att det ska vara styrda aktiviteter som innehåller rekreation och vila. En informant uttrycker att det finns direktiv uppifrån att ha fler styrda aktiviteter. En annan informant tolkar att allt i läroplanen kan kopplas till styrda aktiviteter.

Thomas: Vi ska inte ha lektioner. Vi ska inte ha så mycket styrda aktiviteter som de kanske har under skoltid. Utan att det blir ändå ett avbrott hos oss. Sen får vi ändå påtryckningar uppifrån att vi ska försöka ha det lite mer styrt och ha så lite fri tid som möjligt.

Anders: Alltså där kommer vi tillbaka till någonting som jag alltid hakar upp mig på, det är att när man sitter och läser läroplanen så står det att jag ska erbjuda rekreation och jag ska erbjuda vila då blir det, liksom, resultatet blir att det, alltid... det blir alltid styrt.

Trots att rekreation och vila verkar vara kopplat till fritid och självbestämmande så visar informanternas svar på motsättningar till detta. Vissa svar tyder på att eleverna kan ha svårigheter att avgöra vad som är bäst för dem när det kommer till rekreation och vila.

Nedanstående citat visar exempel på detta:

Maja: Det är ju det här med vad barnen vill och vad de behöver. Det är svårt framförallt för de yngre barnen att berätta... vad behöver ni och vad vill ni. Äldre barn är det ju lättare att amen "det här är viktigt för att du ska orka träna fotboll sen", "då behöver du kanske ta en vila nu". De små barnen kör ju bara på tycker jag. Eller egentligen alla barn.

Karim: Sen är det såhär också att där finns ju många elever som inte själva ser fördelarna med att vila. Att dem har liksom inte, just för stunden kanske de inte känner att dem vill eller behöver eller såhär. Men när dem kanske har varit i det här i gymnasalen och vilat i 5 minuter, att de kanske ändå känner att det blir lite skönt. Att man ger dem den upptäckten.

Resultatet tyder alltså på att rekreation och vila enligt flera av informanterna är kopplat till fri tid och självbestämmande. Lundgren (1999, s.32) anser att detta tillhör, ur ett skolhistoriskt perspektiv, moderniteten, att få möjligheten att bestämma själv. Men där finns också informanter som gör kopplingar mellan rekreation/vila och styrda aktiviteter. Motsättningarna visar på svårigheten att tolka läroplanens skrivelser om uppdraget med rekreation och vila (Skolverket 2022, s.25). Det visar också att konstitutionella ramfaktorer, läroplanen i detta fall, upplevs som begränsningar i lärarnas arbete med rekreation och vila. Enligt Lindblad, Linde och Naeslund (1999, s.101) är all undervisning "inramad" av olika faktorer som påverkar undervisningen. Dessa faktorer, till exempel läroplanens skrivelser eller skolans ekonomiska förutsättningar, bestämmer inte direkt hur undervisningen ska utföras men däremot påverkar de indirekt hur de utformas. Komplexiteten i tolkandet och utförandet av läroplanens innehåll visar, enligt vår studie, på att lärarna använder sina egna livserfarenheter som inspiration för hur de ska tolka "rekreation och vila" då läroplanen inte vidare förklarar fenomenet (Lindblad, Linde & Naeslund 1999, s.104).

6.2 Organisatoriska ramfaktorer

Andra kategorin, *organisatoriska ramfaktorer*, kommer att presentera hur lärarna i fritidshem upplever sitt arbete med rekreation och vila i förhållande till tid, gruppstorlek och personal.

Svaren bygger på våra frågor om elevers valmöjligheter och vad lärarna anser påverka dessa valmöjligheter: *Hur tror du eleverna upplever möjligheterna att välja rekreation?*

Hur tror du eleverna upplever möjligheterna att välja vila? Erbjuds eleverna aktivt rekreation och/eller vila av dig/er? Tror du eleverna upplever att de kan styra över sin tid på fritidshemmet? Men även informanternas svar på andra organisatoriska frågor vävs in. Dessa frågor och samtalen runt dem handlade om hur dessa organisatoriska ramfaktorer påverkade deras arbete med fritidshemmets uppdrag. Lundgren (1979, s.233) lyfter fram att organisatoriska ramfaktorer är kopplade till fördelning av tid. Vi kan också se ett perspektiv där elevernas tid är styrd. Flera informanter lyfter fram det faktum att barnen tillbringar långa dagar i skola och fritidshem, vilket också leder till mindre tid de kan styra själva över.

Thomas: Vi har ju elever som är där längre än vad jag är, varje dag. De kan vara där i 10 timmar. Då ska de ha mycket att säga till om tycker jag.

Maja: Vissa är här från morgon. Tidig tidig morgon, vid sex snåret, och blir inte hämtade förrän sent. Att man [hör ej] blir en ganska lång dag för barnen. Det är hela tiden saker som händer.

Enligt informanterna har en del barn lång vistelsetid på fritidshemmet. De kommer tidigt innan skolan börjar på morgnarna och hämtas sent på eftermiddagarna. Dessa barn har långa dagar i verksamheten, en verksamhet som är fylld av måsten inom skolan, styrda aktiviteter under fritidshemstiden samt förutbestämda avbrott såsom lunch, mellanmål och gruppsamlingar. Deras fria tid är begränsad av omständigheter de inte kan kontrollera. Inte heller läraren kan påverka barnens vistelsetid. Barn med långa dagar i verksamheten anses, enligt informanterna, ha begränsade möjligheter till fri tid då de är bundna till verksamhetens schema under en lång period. Några informanter lyfte det som en utmaning att försöka tillgodose de barnens behov av rekreation och vila.

Det finns även informanter som lyfter fram tidsperspektivet kopplat till tider som lärare och elever måste förhålla sig till som en generell utmaning. Oavsett när ett barn lämnas eller hämtas påverkas de av tidsperspektivet. De vi intervjuade upplevde att tidsperspektivet var en utmaning som är svår att kontrollera. De tvingas avbryta aktiviteter i förtid på grund av olika organisatoriska förhållanden som till exempel mellanmål. Lärarens grupp ska äta mellanmål 14:15 och om en tidigare förflyttning, till exempel, tagit mer tid än uppskattat, påverkar det tidsramen för resten av dagen.

Karim: Vad finns det på fritids att tillgå, vilka saker har vi, vad får vi lov att göra liksom, kan man börja måla en tisdag klockan fyra, en halvtimme innan vi ska gå över till stängavdelningen?

Anders: Barn...[ohörbart] i stort är så otroligt mycket medvetna om tid än vad de var tidigare. Barn väljer ju aktivt att inte starta vissa aktiviteter eller lekar för att de vet att de är tidspressade, att de ska antingen gå till mellisen eller att de ska hem om 15 minuter så det är inte lönt att sätta i gång med det här.

Ovanstående citat visar på upplevda begränsningar i de självvalda aktiviteterna under vistelsetiden. En ramfaktor (tidsperspektivet) som varken lärare eller elev har någon påverkan över. Begränsningar uppstår även av storleken på barngrupper. I följande citat uttrycker sig en av informanterna om hur stora barngrupper upplevs påverka och begränsa verksamheten:

Karim: Men även... alltså, det är väldigt svårt, för att fram till en viss tidpunkt på dagen också, då har vi ju ett maxantal av elever också. Och sen när det trappas av då märker man också att det blir lugnare, inte bara på grund av att det blir mindre antal elever utan

för att de faktiskt kan sätta sig, våra ytor blir mer tillgängliga. Jag tror inte att en skola är skapad för att ha elevgrupper på 140 barn.

Flera informanter upplever att deras barngrupper är för stora. Det anses begränsa utbudet och tillgängligheten av aktiviteter för barnen. Storleken på barngruppen är en faktor som flera av de intervjuade hade åsikter om. Detta leder, enligt informanterna, till olika lösningar med gruppindelningar för att minska belastningen på fritidshemmets verksamhet. Vanligast förekommande hos informanterna är en ute- och en innegrupp, för att få utrymme till aktiviteter:

Thomas: Det har gjort att vi delar på förskoleklassbarnen så att vi inte är så många varken inne eller ute. Så en vanlig dag kan vara att jag och min kollega har en grupp mellan 25–30 elever och så är vi inne i 30–40 min. Den andra gruppen är ute. Då blir det helt plötsligt så att vi har en hel avdelning för oss själva. Det blir väldigt lugnt, det blir väldigt skönt. Det blir väldigt mycket utrymme för eleverna... där kan du verkligen nästan vara själv i vissa rum.

Informanterna delade med sig av flera kreativa lösningar för att undvika stora barngrupper på samma yta. Utemiljön upplevs som positiv vid stora barngrupper. Ytorna och utbudet av aktiviteter utomhus anses fördela eleverna naturligt i mindre grupper och sprida ut dem. Men oavsett storleken på barngruppen så måste lärarna ha någon form av uppsyn av barnen under vistelsetiden. Informanterna anser att för få personal i förhållande till storlek på elevgrupper upplevs som problematiskt då uppsynen över samtliga elever påverkas negativt. Det blir enligt de intervjuade även problematiskt då det uppstår personalbrist av olika anledningar, till exempel vid sjukdom. Att ha stora grupper utomhus anses dock inte vara problematiskt av informanterna:

Anders: När det kommer till det här med när personal är borta eller man är underbemannad och liknande, det är någonting som är otroligt aktuellt i alla skolor. Men alltså OK, hur ska du som ensam vuxen kunna tillgodose behoven för 28 stycken barn? Då blir det ju det här: Nej! Vi får vara ute så att jag kan hålla koll eller ha överblick över allting.

Karim: Så utomhus tror jag är en... inte bonus, men har man schysst utemiljö, där kan dem nog vila enklare. Ljudnivån sänks automatiskt, där är inga tak, inga väggar, så att, vill man ha vettig rekreation och vila är nog utomhus den bästa miljön.

Flera informanter upplever att verksamheten lämpligast sker utomhus vid personalbrist. Detta anses påverka den övergripande verksamheten då planeringen för olika aktiviteter måste senareläggas eller i värsta fall strykas. Uppdraget med att tillgodose elevernas hälsa och

välstånd, genom att erbjuda rekreation och vila, anses bli lidande vid personalbrist. En av informanterna uttryckte sig på följande sätt angående hur olika organisatoriska ramfaktorer upplevs påverka och begränsa fritidshemmets uppdrag:

Sam: ...så klart att vi lyssnar men att vi är väldigt många barn och väldigt få personal. Så att vi inte kan vissa dagar... kan vi inte erbjuda alla att vara inne utan de måste alla vara ute tillsammans för att gå in, kräver det att vi behöver olika lokaler och så många pedagoger är vi inte för att lösa det. Vilket gör också att det är svårt att låta eleverna välja fullt ut vad de vill göra när det kommer till rekreation och vila.

Under intervjun beskrev en informant hur flera ramfaktorer tillsammans upplevs begränsa deras arbete med läroplanens mål om rekreation. Här tillkommer ytterligare en faktor, den *fysiska*, i form av lokaler.

Sam: Vi delar som sagt, vi har 2 och ett halvt rum som vi kan vara i. Vi har 97 barn inskrivna på fritids. Vi har 2 grupper och det funkar liksom inte... vi kan aldrig känna att det är vårt, för vi kan inte lämna kvar någonting, det utnyttjas sen under skoltid och då får ju inte fritidsgrejer finnas där. Vi har ganska många diskussioner om detta, för att vi på fritids anser ju att lokalerna är våra på eftermiddagen, sen respekterar vi och förstår att det är skolans under skoltid men var ska vi vara? Var är det som är vårt? Vi skulle jättegärna vilja ha teman som innebär att vi kan konstruera att vi kan skapa grejer vi vill ha till ett återbrukstema, vi vill baka, så det är hela tiden såna konflikter och där tror jag att hade vi bara haft ett utrymme som hade varit vårt...

Här lyfter informanten hur flera faktorer kan påverka verksamheten. Informanten anser att det är för få personal, för små lokaler samt att de saknar utrymme för ett långvarigt arbete med projekt och byggnadskonstruktioner som behöver flera dagar för att kunna slutföras. Informanten är inte ensam om den upplevelsen utan den förekommer även i samtal med andra informanter. Vid intervjutillfällena var det endast en informant som ansåg att de hade god tillgång till rum/salar men där uttrycker i stället informanten problem med att övervaka samtliga utrymmen på ett tillfredsställande sätt.

Ramfaktorteorin anses inte ge eller inte ge möjligheter, den i sig är inte en verkan. Vad den visar är hur ramar måste anpassas för att verksamheten ska kunna nå sina mål (Lundgren 1999, s.36). Informanterna berättar hur för stora barngrupper upplevs påverka verksamheten negativt och anpassar således sig genom att dela upp dem i mindre grupper vilket möjliggör målet. Detta kan ses som ett typexempel på hur yttre och inre ramar samverkar för en lösning. Den stora barngruppen (den yttre ramen) som är utanför lärarens kontroll (och blir en upplevd negativ

faktor) löses genom att lärarna delar upp dem i mindre grupper vilket organisationen lokalt (inre ramen) har flexibiliteten att göra (Lindblad & Sahlström 1999, s.76).

6.3 Fysiska ramfaktorer

Avslutningsvis presenteras kategorin *fysiska ramfaktorer* som kommer lägga störst fokus på lärare i fritidshems upplevelse av de fysiska miljöer de är verksamma inom. Detta ger upphov till upplevda möjligheter och begränsningar i deras arbete med rekreation. Frågor som ställdes till informanterna som sedan ledde fram till nedanstående svar var bland annat: *Anser du att fritidshemmet har miljöer som bjuder in till rekreation? Om du fick fria händer, hur skulle du vilja jobba med rekreation och vila på ditt fritidshem? och Anser du att ni erbjuder miljöer som bjuder in till olika typer av aktiviteter? Och i så fall: har eleverna frihet att välja när de vill använda dessa rum?*

Flera informanter lyfter fram att de lokaler som delas med skolan ger upphov till upplevda begränsningar. Vissa av informanterna har bara tillgång till klassrummet (under fritidshemstiden) vilket gör att de inte kan spara byggen och starta projekt som de hade önskat. En informant lyfter fram att klassrumsmiljön kan förknippas med känslor från skoldagen, för vissa elever kan det innebära känslor av misslyckande. En informant säger också att klassrumsmiljön leder till en stökig miljö som inte bjuder in till rekreation och vila. En annan informant lyfter fram att det finns andra regler i klassrummet som kan vara svåra att förhålla sig till under fritids. Ovanstående leder till ett behov av samverkan mellan professionerna på skolan. Ytterligare en informant beskriver att egna lokaler för fritids skulle vara en prioritet om den fick fria händer att arbeta med rekreation och vila enligt sina egna önskemål. Informanten menar att lokalerna som är delade med skolan ger upphov till begränsningar i vad de kan erbjuda på fritids.

Karim: Vad finns det för regler inne i klassrummet, är det fritt att rita på tavlan? Det blir mycket. Så där behöver man ju ha ett samarbete eller samverkan med de andra professionerna på skolan också. För att få det att fungera.

Thomas: I nuläget så är de lokalerna som jag har klassrum under skoltid och sedan blir det fritids på eftermiddagarna. Och av erfarenhet så är det... kan jag, så vill jag byta lokal. Jag vill ha en lokal som bara är fritids... i och med att vi måste dela... har nu Kalle och Lisa byggt ett skitcoolt slott i lego, på eftermiddagen så måste de radera det. För att imorgon ska där vara lektioner.

Under intervjuerna framkom det också att olika rum och salar i skolbyggnaden såsom gymnastikhallen eller slöjdsalen inte är tillgängliga för fritidshemmets verksamhet efter

skoltid. Detta upplever lärarna som en begränsning då aktiviteterna i dessa salar/rum är populära. Vid intervjun uttryckte två informanter sig så här:

Maja: Jag tror nog också att barnen kan känna av att vi... asså de här roliga aktiviteterna som vi inte kan styra över, fritidsgympa till exempel, för att vi inte har salen. Där känner de nog att de hade velat göra det mer.

Karim: Särskilt kanske kring lokaler och såhär, att skolan behöver ha ett aktivt tänk kring hur man använder lokalerna på bästa sätt för att kunna erbjuda rekreation och vila.

Det framkom också fördelar med vissa miljöer. Ett sådant exempel togs upp av en informant när denne talade om biblioteket. Enligt informantens resonemang förstår eleverna tidigt under sin skolstart att biblioteket är en lugn och tyst plats. En enkät som gjorts på skolan pekar även den på att eleverna upplever biblioteket som en lugn och trygg plats:

Anders: Vi har ett bibliotek och så har vi en läsbulle [enskilt rum] i biblioteket där kan man ju också vara... Speciellt kanske biblioteket, och barn lär väldigt tidigt att ja men... [biblioteket] det erbjuder lite lugnare aktiviteter.

En upplevelse som många lyfte under intervjuerna var utomhusmiljön. Speciellt de som arbetade i fritidshem med naturområden i anknytning till skolan upplevde sin utemiljö som positiv i förhållande till arbetet med rekreation och vila.

Sam: Om man tänker på utemiljön så har vi en fantastisk utemiljö. Vi har en skog där man kan bygga kojor, man kan gå över stockar... ja men vi har mycket olika att erbjuda eleverna utomhus men inte inomhus.

Informanterna upplevde generellt att ytorna inomhus är för begränsade och hämmar deras uppdrag med rekreation och vila. Det har lyfts tidigare i studien att informanterna inte är nöjda med sina inomhusmiljöer och här kommer citat som är direkt kopplade till fysiska ramfaktorer. Den upplevda begränsade inomhusmiljön försvårar arbetet med rekreation och vila:

Maja: Vi har små rum, men jag tycker att... asså... ju större skolan har blivit, desto fler små rum har blivit arbetsrum till personal. Så vi har tagit ganska många rum från fritids...

Maja: Vi har inte så många ytor där man kan vila helt enkelt. Eller få stänga in sig.

Karim: Ja, ja men det tror jag. Jag tror att det är väldigt mycket mer som pockar på elevernas uppmärksamhet inomhus. Och där är det ju hela, liksom, det här, hur ser det ut, är där jättemånga intryck på väggarna, har vi satt upp massa saker, hur är det uppbyggt liksom. Medans då utomhus men då är det ju bara, nästan, nu är det ju en

skolgård men nästan bara naturliga element. Som är mer vilande för ögonen och mer, inte kräver lika mycket uppmärksamhet liksom.

En informant tycker att skolans ledning borde organisera lokal fördelningen på ett sätt så det motsvarar elevgruppens storlek och behov.

Karim: Särskilt kanske kring lokaler och såhär, att skolan behöver ha ett aktivt tänk kring hur man använder lokalerna på bästa sätt för att kunna erbjuda rekreation och vila.

Flera av informanterna uttrycker att de upplever begränsningar i sitt uppdrag på grund av lokalerna de tilldelats. Enligt Lundgren (1999, s.33) formas undervisningen av de olika ramfaktorerna som både kan möjliggöra och omöjliggöra processer. Informanternas svar tyder på att de anpassar sig efter sina förutsättningar. Till exempel lyfts utemiljön som möjliggörare av uppdraget att erbjuda eleverna rekreation och vila av flera informanter. Även biblioteket lyfts fram som en möjliggörare av uppdraget, kanske framförallt vila. Flera av informanterna anser att den största delen av nämnda uppdrag erbjuds via utemiljön, speciellt de som har tillgång till naturområden i närheten. Lärarens praktiska förnuft och flexibilitet öppnar upp för meningsfull fritid trots de ramar som de anser begränsa verksamheten (Lindblad, Linde & Naeslund 1999, s.105). De yttre ramarna anses vid första anblick "omöjliggöra" uppdraget på grund av upplevda begränsningar. Men samtidigt öppnar dessa ramar upp för andra lösningar som istället kan tolkas som "möjliggörare". Till exempel: Lokalerna anses för trånga så lärarna delar upp elevgruppen i ute/inne grupp vilket öppnar upp mer yta för aktiviteter som inte var genomförbara i den stora gruppen. Detta menar Lundgren (1999, s.36) som att ramar inte nödvändigtvis måste tolkas som uteslutande begränsande utan de även kan anpassas för att göra målet genomförbart. Dock visar vår studie på att informanterna önskar bättre förutsättningar för sin verksamhet kopplat till de fysiska ramfaktorerna.

7 Diskussion

I följande del kommer vi att presentera studiens slutsatser och diskutera resultatet i förhållande till studiens syfte- och frågeställningar samt tidigare forskning. Vidare presenteras en kort diskussion kring vårt bidrag till det fritidspedagogiska fältet och en diskussion kring våra metodval och dess eventuella påverkan på studiens resultat. Avslutningsvis lyfter vi fram våra förslag till fortsatt forskning.

7.1 Resultatdiskussion och slutsatser

Vårt syfte med studien var att undersöka hur lärare i fritidshem tolkar begreppet rekreation och hur de upplever möjligheterna att skapa rekreation i fritidshemmets miljö. Vårt resultat visar att rekreation och vila är svårdefinierat och informanterna upplever att läroplanens skrivelser är öppna för individuella tolkningar. Enligt vår studie verkar rekreation vara kopplat till självbestämmande och fri tid. Studien visar att det råder delade meningar om vad rekreation är, informanterna var däremot eniga om att rekreation är individuellt. Vi kunde se en tydlig koppling mellan ramfaktorteorin och informanternas svar kring deras arbete med rekreation och vila.

Veal (1992) skriver att rekreation kan definieras som självvalda aktiviteter och upplevelser som individen genomför på sin lediga tid. Även om informanterna i vår studie har vissa svårigheter med att definiera begreppet rekreation, så verkar deras syn på rekreation vara i likhet med Veals definition. Även King och Howard (2014) lyfter fram barnens behov av att få bestämma själva. Frivilligheten i sina val och att inte vara övervakade har en positiv inverkan på lärandet. Studien är inte direkt kopplad till rekreation och vila, utan pratar generellt om barnens uppfattning av frihet under skoltid, fritids och aktiviteter efter skolan. Vår studie visar i likhet med King och Howard (2014) betydelsen av självbestämmande på fritids, enligt informanterna.

Informanterna i vår studie lyfter fram inomhusmiljöerna som problematiska i förhållande till deras arbete med rekreation och vila. Under kategorin *fysiska ramfaktorer* beskriver informanterna att de delade lokalerna med skolan begränsar deras arbete och vad de kan erbjuda till eleverna. Problematiken med att fritidshemmets verksamhet bedrivs i skolans lokaler lyfts fram i den tidigare forskning vi presenterat. Boström et al. (2015), Moloney och Pope (2020) och Littmarck et al. (2023) skriver alla om de delade lokalerna som en utmaning för

fritidshemmet. Fritidshemmets verksamhet har ett behov av olika typer av miljöer för att kunna genomföra sitt uppdrag (Littmarck et al. 2023). Det kan till exempel vara miljöer för konstruktion, rörelse, spel samt rekreation och vila (ibid.). Informanterna i vår studie framhåller bland annat att de saknar miljöer där de kan spara diverse konstruktioner till senare. De säger också att klassrumsmiljön leder till en stökig miljö som inte bjuder in till rekreation och vila. De delade lokalerna ger upphov till begränsningar i vad de kan erbjuda på fritids. Miljöerna är alltså inte anpassade på det sättet som Littmarck et al. (2023) beskriver att de bör vara. Boström et al. (2015) skriver att svenska fritidshem är bra på att erbjuda olika rumsliga miljöer, exempelvis legorum, vilorum och bibliotek. Vår studie visar att biblioteket upplevs som en fördelaktig miljö kopplat till rekreation och vila, utöver det upplever fler informanter att de saknar en del rumsliga miljöer, såsom mindre rum och platser barnen kan vila på. Vidare skriver Boström et al. (2015) om lärarnas upplevelse av trånga utrymmen med för stora barngrupper och för lite personal. Detta framkom även i vår studie, där vi kopplade informanternas upplevelser till *organisatoriska ramfaktorer*. Vi anser att det är viktigt att lyfta fram informanternas förmåga att anpassa sig inom de givna ramfaktorerna. Flera av informanterna lyckas ändå under rådande ramar skapa möjligheter för rekreation och vila genom organisatoriska planeringar.

Vår studie bidrar med en ökad förståelse för hur lärare i fritidshem tolkar begreppet rekreation och hur de upplever möjligheterna att skapa rekreation i fritidshemmets miljö. Vad vi kan se av vår studie är att lokaler som är bättre anpassade efter fritidshemmets uppdrag hade kunnat ge lärarna bättre förutsättningar att arbeta med rekreation och vila. Som tidigare nämnt verkar rekreation vara kopplat till självbestämmande och fri tid enligt vår studie. Inomhusaktiviteter är ofta styrda av personalen i fritidshemmet där olika alternativ presenteras för eleverna. Dessa alternativ kan innehålla begränsningar för eleverna i form av antal deltagare som tillåts eller kan delta samt i vilken ordning till exempel ett pyssel ska genomföras. Utomhus aktiviteter upplever vi, och i likhet med vår empiri, ha mer handlingsutrymmen för eleverna. En aktivitetstavla på fritidshemmet kan visa: ”Lego i bollrummet (max 6st)” eller ”IKT i 3b klassrum (max 12st)” medan alternativet att ”gå ut”, har färre begränsningar i vad eleverna kan göra. Eleven kan alltså gå ut och sysselsätta sig med det den vill, bara det är utomhus. Utomhusmiljön kan alltså öppna upp för elevers självbestämmande och kontroll över sin fria tid. Möjligheten finns också att en tydligare formulering i läroplanen hade gjort uppdraget lättare att tolka. Vi kan dock inte dra några generella slutsatser utan endast se till de informanter som deltagit i vår studie.

7.2 Metoddiskussion

I studien har vi intervjuat fem olika lärare för att söka svar på studiens syfte- och frågeställningar. Det begränsade antalet informanter gör att vi inte kan dra några generella slutsatser kring hur lärare i fritidshem tolkar begreppet rekreation och hur de upplever möjligheterna att skapa rekreation i fritidshemmets miljö. Ett större antal informanter kunde eventuellt ha gett oss ett fylligare resultat. Vi anser att svaren från de fem informanterna gav oss tillräckligt för att nå ändamålsenlighet med studien och ge svar åt studiens syfte- och frågeställningar. I studien har vi använt oss av en kvalitativ metod med semistrukturerade intervjuer. Vår bristande erfarenhet av forskningsintervjuer kan ha påverkat vår intervjuteknik, till exempel förmågan att undvika ledande frågor. Det finns en risk att detta kan ha haft viss påverkan på studiens reliabilitet. Vi menar dock att vårt förarbete inför intervjuerna, har minimerat den risken. Mycket tid lades ner på att läsa i metodlitteratur om intervjuteknik samt ett grundligt arbete med intervjuguiden. Inför intervjuerna ägnade vi även mycket tid åt att läsa den tidigare forskning som vi hittade. Alvehus (2019, s.117) lyfter fram betydelsen av att behålla öppenhet gentemot nya infallsvinklar i analysarbetet. Det finns en risk att vi i vår tolkning av empirin och skapandet av kategorier, missat viktiga aspekter av det som sagts av informanterna. Det var fördelaktigt för oss att vara två i detta skede. Genom att kontinuerligt diskutera och ifrågasätta vårt förhållningssätt har vi behållit en öppenhet gentemot empirin och vår tolkning av den.

7.3 Förslag till fortsatt forskning

När vi började söka efter artiklar kopplade till rekreation i fritidshemmet upplevde vi att det inte fanns tillräckligt med forskning i området. För oss var det besvärligt, då vi önskade kopplingen: fritidshem-rekreation-lärare. Det finns utrymme för mer forskning om fritidshemmet generellt och inom rekreation och vila specifikt. Även sådan forskning som kan kopplas direkt till utbildade lärare i fritidshem hade varit intressant. Vi anser att kopplingen mellan självbestämmande och rekreation borde ur ett fritidshems perspektiv undersökas mer. Ett annat utvecklingsområde är att upprepa studien men med eleverna som fokusgrupp. Vad anser de är rekreation och vila? Detta skulle kunna göras ur både ett barns perspektiv likväl som ur ett barnperspektiv. Vidare observationer om inomhusmiljöerna skulle kunna ge fler svar om hur eleverna upplever erbjudandet av rekreation och vila. Tidigare forskning och vår empiri

tyder på att lärarna upplever brister med miljön inomhus. Det hade varit intressant att undersöka den fysiska miljön kopplat till rekreation och vila.

8 Referenser

- Alvehus, J. (2019). *Skriva uppsats med kvalitativ metod: en handbok*. (Upplaga 2). Stockholm: Liber
- Asp, M. (2002). *Vila och lärande om vila. En studie på livsvärldsfenomenologisk grund*. (Doktorsavhandling, Gothenburg Studies in Educational, 180). Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis. <https://gupea.ub.gu.se/handle/2077/15652>
- Boström, L., Hörnell, A. & Frykland, M. (2015). Learning Environments at Leisure-Time Centres in Sweden: A Comprehensive Survey of Staff 52 Perceptions. *International Journal for Research on Extended Education*. 3(1), pp. 5-23. <http://www.budrich-journals.de/index.php/IJREE/article/view/19578>
- Christoffersen, L. & Johannessen, A. (2015). *Forskningsmetoder för lärarstudenter*. (1. uppl.) Lund: Studentlitteratur
- Falkner, C. & Ludvigsson, A. (2016). *Fritidshem och fritidspedagogik - en forskningsöversikt*. <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1033918/FULLTEXT01.pdf>
Hämtad: 2024-05-09
- God forskningssed*, Reviderad utgåva (2017). Stockholm: Vetenskapsrådet
Tillgänglig på Internet: <https://www.vr.se/analys/rapporter/vara-rapporter/2017-08-29-god-forskningssed.html> Hämtad 2024-03-15
- King, J. & Howard, P. (2014) "Children's Perceptions of Choice in Relation to Their Play at Home, in the School Playground and at the Out-of-school Club." *Children and Society* 28: 116–127. DOI:[10.1111/j.1099-0860.2012.00455.x](https://doi.org/10.1111/j.1099-0860.2012.00455.x)
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. (Tredje upplagan). Lund: Studentlitteratur.
- Lindblad, S. & Linde, G. & Naeslund, L. (1999) L. Ramfaktorteori och praktiskt förnuft. *Pedagogisk Forskning i Sverige*, årg 4 (nr 1) s.93–109. issn 1401–6788
- Lindblad S. & Sahlström F. (1999) Gamla mönster och nya gränser: Om ramfaktorer och klassrumsinteraktion. *Pedagogisk Forskning i Sverige*, årg 4 (nr 1) s.73–92. Issn 1401–6788
- Littmarck, S., Jansson, M., Bevemyr, M., & Elvstrand, H. (2023). Fritidshemmets fysiska lärmiljöer. Förutsättningar för och planering av inomhusmiljöer för varierade handlingserbjudanden. *Barn*, 41 (4), 100–117
<https://tidsskriftetbarn.no/index.php/barn/article/view/5301/9358>

- Lundgren, U.P. (1979). *Att organisera omvärlden: en introduktion till läroplansteori*. Stockholm: LiberFörlag
- Lundgren, U.P. (1999). Ramfaktorteori och praktisk utbildningsplanering. *Pedagogisk Forskning i Sverige*, årg 4 (1), s.31–41. issn 1401-6788
- Moloney, M., & Pope, J. (2020). Changes and Challenges in School-Age Childcare in Copenhagen. *Education 3-13*, 48 (1), s.76–86. <https://doi-org.proxy.mau.se/10.1080/03004279.2019.1575445>
- Nationalencyklopedin. (u.å.) Rekreation. <https://www.ne.se/uppslagsverk/ordbok/svensk/rekreation>
Hämtad: 2024-03-13
- Pálsdóttir, K. Þ. (2015). Integrated learning in schools and leisure-time centres: Moving beyond dichotomies. *Netla – Online Journal on Pedagogy and Education, Special Issue 2015* http://netla.hi.is/serrit/2015/um_utinam/003.pdf
- Rohlin, M. (2017). Fritidspedagogik och lärande. I A.S. Pihlgren (red.), *Fritidshemmet: fritidslärares uppdrag på fritidshemmet och i skolan* (s.115–141). Lund: Studentlitteratur.
- Simoncini, K., Cartmel, J., & Young, A. (2015). Children’s Voices in Australian School Age Care: What Do They Think about Afterschool Care? *International Journal for Research on Extended Education*, 3(1), 114–131. <https://elibrary.utb.de/doi/epdf/10.3224/ijree.v3i1.19584>
- Skolinspektionen (2018). *Undervisning i fritidshemmet*. Stockholm: Skolinspektionen <https://www.skolinspektionen.se/beslut-rapporter-statistik/publikationer/kvalitetsgranskning/2018/undervisning-i-fritidshemmet/> Hämtad: 2024-05-09
- Skolverket (2022). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2022*. Stockholm: Skolverket <https://www.skolverket.se/undervisning/grundskolan/laroplan-och-kursplaner-for-grundskolan/laroplan-lgr22-for-grundskolan-samt-for-forskoleklassen-och-fritidshemmet> Hämtad: 2024-03-27
- Skolverket (2022). *Fritidshemmet: ett kommentarmaterial till läroplanens fjärde del*. Stockholm:Skolverket. <https://www.skolverket.se/getFile?file=12050> Hämtad: 2024-03-28
- Sundberg, D. (2021). *Svenska läroplaner: läroplansteori för de pedagogiska professionerna*. (Upplaga 1). Lund: Studentlitteratur.

UNICEF Sverige (2018). *Barnkonventionen: FN:s konvention om barnets rättigheter*.
https://assets.ctfassets.net/gl8rzq2xcs2o/FUJ64Tf4T7SHdFcZPj7Y/ccbb852ddac1ff7287134cdf7579b691/UNICEF_Barnkonventionen_fullversion_2024__1_.pdf Hämtad: 2024-05-09

Veal, A. J. (1992) Definitions of leisure and recreation. *Australian Journal of Leisure and Recreation*, 2(4), 44-48, 52, Republished by School of Leisure, Sport and Tourism,
<http://www.csun.edu/~vrec004/ls251/resources/VealRecDefinitions.pdf>

9 Bilagor

Bilaga 1: Intervjuguide

Inledande frågor

Hur länge har du arbetat i rollen som lärare i fritidshem?

Har du några övriga uppgifter eller ansvarsområden på din arbetsplats?

Nyckelfrågor

I läroplanens kapitel 4 står det skrivet att *”Undervisningen i fritidshemmet ska komplettera förskoleklassen och skolan även genom att erbjuda eleverna rekreation och vila för hälsa och välbefinnande”* (Skolverket 2022, s.24)

Tema A: Rekreation och vila

1. Enligt läroplanen ska fritidshemmet erbjuda rekreation och vila, hur tolkar du det uppdraget?
2. Vad skulle du säga att rekreation innebär?
3. Vad skulle du säga att vila innebär?
4. Anser du att det är någon skillnad mellan rekreation och vila?

Tema B: Miljö

1. Anser du att (ditt) fritidshemmet har miljöer som bjuder in till vila?
2. Anser du att (ditt) fritidshemmet har miljöer som bjuder in till rekreation?
3. Anser du att rekreation är bundet till en specifik plats i fritidshemmets miljöer?
4. Arbetar du på något särskilt sätt för att skapa rekreativsmöjligheter för eleverna?
5. Anser du att ni erbjuder miljöer som bjuder in till olika typer av aktiviteter?
6. Och isåfall: har eleverna frihet att välja när de vill använda dessa rum?

Tema C: Elevers valmöjligheter

1. Hur tror du eleverna upplever möjligheterna att välja rekreation?
2. Hur tror du eleverna upplever möjligheterna att välja vila?
3. Erbjuds eleverna aktivt rekreation och/eller vila av dig/er?
4. Tror du eleverna upplever att de kan styra över sin tid på fritidshemmet?

Avslutande frågor

Tema D: Allmänt

1. Upplever du några utmaningar i arbetet kring erbjudandet av rekreation och vila?
2. Om du fick fria händer, hur skulle du vilja jobba med rekreation och vila på ditt fritidshem?
3. Har du några andra tankar eller frågor angående studien?